

IQTISODIYOT YO‘NALISHI TALABALARINING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA SUN’IY INTELLEKTNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI

G‘ulomova Begoyim Elmurod qizi
Namangan davlat chet tillari instituti,
2-bosqich tayanch doktoranti

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.23348289>

Annotatsiya: Maqolada iqtisodiyot yo‘nalishi talabalarining ingliz tilidagi kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda sun’iy intellektning didaktik imkoniyatlari nazariy-metodik jihatdan tahlil qilinadi. Sun’iy intellektning texnologik funksiyasi bilan uning ta’limiy vazifasi o‘rtasidagi farq ochib beriladi. Tanlangan ilmiy manbalar asosida kasbiy muloqotni modellashtirish, iqtisodiy axborotni tushuntirish, o‘zgaruvchan sharoitlarda nutqiy mashqlarni takrorlash, mezonli qayta aloqa berish, topshiriqlarni moslashtirish va mustaqil mashqni tashkil etish imkoniyatlari tizimlashtiriladi. Ushbu imkoniyatlarning pedagogik mazmuni talaba bajaradigan kommunikativ harakatlar va ularni tashkil etish shartlari orqali izohlanadi. Iqtisodiy vaziyat asosida sun’iy intellekt bilan mashq qilishdan mustaqil muloqotga o‘tishni nazarda tutuvchi topshiriqlar ketma-ketligi taklif etiladi. Maqolada sun’iy intellekt yordamida yaratilgan mahsulot sifati talabaning mustaqil kommunikativ tayyorgarligini to‘liq ifodalamasligi asoslanadi. Taklif etilgan yondashuvning samaradorligini aniqlash uchun jarayon dalillari va yangi vaziyatdagi mustaqil nutqiy faoliyatni birgalikda o‘rganish zarurligi ko‘rsatiladi.

Kalit so‘zlar: sun’iy intellekt, kommunikativ kompetensiya, iqtisodiyot talabalari, ingliz tili, didaktik imkoniyat, kasbiy muloqot, chatbot, qayta aloqa, mustaqil ta’lim.

Аннотация: В статье проводится теоретико-методологический анализ дидактических возможностей искусственного интеллекта в развитии коммуникативной компетенции на английском языке у студентов экономических направлений. Раскрываются различия между технологическими функциями искусственного интеллекта и его образовательными задачами. На основе отобранных научных источников систематизируются возможности использования искусственного интеллекта для моделирования профессионального общения, объяснения экономической информации, многократного выполнения речевых упражнений в изменяющихся условиях, предоставления обратной связи на основе определённых критериев, адаптации заданий и организации самостоятельной практики. Педагогическое содержание данных возможностей раскрывается через коммуникативные действия, выполняемые студентами, и условия их организации. Предлагается последовательность заданий, предусматривающая переход от практики взаимодействия с искусственным интеллектом на основе экономических ситуаций к самостоятельному общению. Обосновывается положение о том, что качество материалов, созданных с помощью искусственного интеллекта, не может в полной мере отражать уровень самостоятельной коммуникативной подготовленности студента. Подчёркивается необходимость комплексного изучения свидетельств учебного процесса и самостоятельной речевой

деятельности студентов в новых ситуациях для определения эффективности предложенного подхода.

Ключевые слова: искусственный интеллект, коммуникативная компетенция, студенты экономических направлений, английский язык, дидактические возможности, профессиональное общение, чат-бот, обратная связь, самостоятельное обучение.

Annotation: This article provides a theoretical and methodological analysis of the didactic potential of artificial intelligence in developing the English-language communicative competence of economics students. It distinguishes between the technological functions of artificial intelligence and its educational purposes. Based on selected scholarly sources, the article systematizes the opportunities offered by artificial intelligence for modeling professional communication, explaining economic information, practicing speaking through repeated exercises in changing contexts, providing criteria-based feedback, adapting tasks, and organizing independent practice. The pedagogical significance of these opportunities is explained in terms of the communicative actions performed by students and the conditions required for their implementation. A sequence of tasks is proposed to facilitate the transition from practicing with artificial intelligence in economic scenarios to independent communication. The article substantiates that the quality of products generated with the assistance of artificial intelligence does not fully reflect students' independent communicative competence. It also highlights the need to jointly examine evidence of the learning process and students' independent speaking performance in new situations to determine the effectiveness of the proposed approach.

Keywords: artificial intelligence, communicative competence, economics students, English language, didactic potential, professional communication, chatbot, feedback, independent learning.

KIRISH

Iqtisodiyot yo‘nalishi talabalarining ingliz tilini o‘rganishi kasbiy mazmundagi axborotni tushunish va undan muloqotda foydalanish bilan bog‘liq. Iqtisodiy ko‘rsatkichlarni izohlash, tijorat taklifini asoslash, hamkorlik shartlarini muhokama qilish hamda taqdimotdan keyingi savollarga javob berish til bilimlarini amaliy vaziyatga mos qo‘llashni talab etadi. Shu sababli iqtisodiy terminlarni bilish bilan kasbiy kommunikativ vazifani bajarish o‘rtasidagi farqni hisobga olish zarur.

Masalan, talabaning *cost*, *revenue* yoki *demand* so‘zlarini tarjima qila olishi uning xarajatlar o‘zgarishi haqida izchil fikr bildirishini avtomatik ravishda ta‘minlamaydi. Kasbiy muhokamada u ma‘lumotni tanlashi, sabab va taxminni farqlashi, o‘z pozitsiyasini asoslab, suhbatdosh e‘tiroziga munosabat bildirishi kerak. Bunday faoliyatni rivojlantirish uchun til vositalarini mazmunli kommunikativ topshiriqlar tarkibida mashq qilish muhim.

Sun‘iy intellekt ilovalari matn yaratish, savol berish, javobga izoh bildirish va suhbatni davom ettirish kabi funksiyalarni bajarishi mumkin. Biroq ushbu funksiyalarning mavjudligi ularning ta‘limiy natijasini oldindan belgilamaydi. Vosita talaba o‘rniga tayyor javob yaratishi ham, talabaning mustaqil javobini aniqlashtirishga xizmat qilishi ham mumkin. Didaktik tahlilda aynan shu farq asosiy o‘rin tutadi.

Maqolaning maqsadi — iqtisodiyot yo‘nalishi talabalarining ingliz tilidagi kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishga yo‘naltirilgan sun‘iy intellekt imkoniyatlarini tizimlashtirish va ularni amalga oshirishning metodik shartlarini aniqlashtirish.

Mazkur maqsad doirasida texnologik funksiya va didaktik imkoniyat munosabati izohlanadi, kasbiy kommunikativ topshiriqlar tahlil qilinadi hamda sun‘iy intellekt bilan bajariladigan mashqlarni mustaqil muloqotga bog‘lash ketma-ketligi taklif etiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqola nazariy-metodik tahlilga asoslanadi. Unda chatbotlar yordamida til o‘rganish, topshiriqqa asoslangan ta’lim, kommunikativ faoliyat va tuzatuvchi qayta aloqaga oid tanlangan manbalar qiyosiy o‘rganildi. Tahlilda tushunchalarni farqlash, ilmiy qarashlarni umumlashtirish va ularni iqtisodiyotga oid ingliz tili topshiriqlariga tatbiq etish usullaridan foydalanildi.

Manbalar maqolaning asosiy muammosiga aloqadorligi bo‘yicha maqsadli tanlandi. Shu sababli ushbu ish barcha mavjud tadqiqotlarni qamrab oluvchi tizimli sharh hisoblanmaydi. Unda keltirilgan topshiriqlar, jadval va baholash yo‘nalishlari mualliflik metodik takliflari sifatida taqdim etiladi.

Tahlil asosan muloqot qiluvchi sun‘iy intellekt vositalari, jumladan, matnli va ovoqli chatbotlardan foydalanishga qaratilgan. Avvalgi avlod chatbotlariga oid tadqiqotlar xulosalari zamonaviy generativ vositalarning barcha xususiyatlariga bevosita ko‘chirilmaydi. Shuningdek, umumiy til ta’limida aniqlangan natijalar iqtisodiyot talabalari uchun alohida tekshiruvsiz tasdiqlangan samaradorlik sifatida talqin etilmaydi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Huang, Hew va Fryer chatbotlar yordamida til o‘rganishga bag‘ishlangan 25 ta empirik tadqiqotni umumlashtirgan. Mualliflar tezkorlik, foydalanish qulayligi va shaxsiylashtirishni texnologik imkoniyatlar sifatida, suhbatdosh vazifasini bajarish va vaziyatlarni modellashtirishni esa pedagogik qo‘llanishlar qatorida ko‘rsatadi. Sharhda texnologik cheklovlar, yangilik ta’siri va kognitiv yuklama ham qayd etiladi [1].

Ushbu natijalar chatbot imkoniyatlarini umumiy tavsiflashga xizmat qiladi. Iqtisodiyotga oid ingliz tili ta’limida esa har bir imkoniyatning mazmunini kasbiy vazifa orqali aniqlashtirish lozim. Oddiy savol-javob bilan narx bo‘yicha kelishuvga erishishga qaratilgan suhbat talaba oldiga turli kommunikativ talablarni qo‘yadi.

Ellis topshiriqqa asoslangan til ta’limini izohlashda mazmunga ustuvor e’tibor, axborot yoki fikrlar o‘rtasidagi farq, o‘rganuvchining o‘z resurslaridan foydalanishi va aniq kommunikativ natijani muhim belgilar sifatida ajratadi [2]. Mazkur qarash chatbot bilan suhbatni maqsadli o‘quv topshirig‘iga aylantirish uchun nazariy asos bo‘la oladi.

Yevropa Kengashining CEFR qo‘shimcha jildida mediatsiya va onlayn muloqotga oid tavsiflar berilgan [3]. Mediatsiya axborot mazmunini boshqalarga tushunarli qilish bilan bog‘liq faoliyatlarni yoritadi. Iqtisodiy jadvalni izohlash yoki murakkab terminni mutaxassis bo‘lmagan suhbatdoshga tushuntirish ushbu yo‘nalish asosida loyihalaniishi mumkin.

Du va Daniel inglizcha og‘zaki nutqni mashq qilishda chatbotlardan foydalanishga oid 24 ta tadqiqotni ko‘rib chiqqan. Ularning sharhi ushbu tadqiqot yo‘nalishida mavjud dalillarni umumlashtirib, keyingi izlanishlar zarurligini ko‘rsatadi [4]. Bu manba ovoqli mashq

imkoniyatlarini muhokama qilishga asos beradi, ammo iqtisodiyot talabalarining kommunikativ kompetensiyasi rivojlanganini alohida tasdiqlamaydi.

Lyster va Saito 15 ta auditoriya tadqiqoti, jami 827 nafar ishtirokchi ma’lumotlari asosida og’zaki tuzatuvchi qayta aloqani tahlil qilgan. Meta-tahlilda qayta aloqaning til rivojlanishiga sezilarli va davomli ta’siri, shuningdek, o’rganuvchini javobini tuzatishga undovchi shakllarning ayrim ustunliklari aniqlangan [5]. Ushbu xulosa insonlar ishtirokidagi auditoriya ta’limiga tegishli. Mazkur maqolada undan sun’iy intellekt samaradorligining isboti sifatida emas, qayta aloqadan keyingi talaba harakatini loyihalashga nazariy asos sifatida foydalaniladi.

TAHLIL VA MUHOKAMA

Texnologik funksiya va didaktik imkoniyat munosabati

Sun’iy intellektning savol yaratishi, matnni tahrirlashi yoki javobni tahlil qilishi uning texnologik funksiyasini bildiradi. Didaktik imkoniyat esa mazkur funksiya talabaning o’rganish faoliyatida muayyan vazifani bajarganda yuzaga chiqadi.

Masalan, tijorat xatini avtomatik qayta yozish tayyor mahsulot olishga yordam beradi. Biroq talaba o’z matnidagi kamchilikni tushunmasa, o’zgarish sababini izohlamasa va keyingi vazifada tegishli ifodadan foydalana olmasa, tahrirlangan mahsulotning sifati uning o’zlashtirish darajasini ochib bermaydi. Aksincha, muammoli o’rinni aniqlash, uni mustaqil tuzatish va tanlangan yechimni asoslash talabaning faol ishtirokini ko’rsatadi.

Shu asosda sun’iy intellektning didaktik imkoniyatini **texnologik yordam, talabaning kommunikativ harakati va baholanadigan natija o’rtasidagi pedagogik bog’lanish** sifatida talqin qilish taklif etiladi. Ushbu talqinda vosita imkoniyatining o’zi bilan birga undan keyin talaba nima qilishi ham aniqlashtiriladi.

Kasbiy muloqotni modellashtirish

Kasbiy vaziyatni modellashtirishda chatbotga rol nomini berish bilan cheklanish yetarli emas. Suhbatning maqsadi, tomonlarning manfaatlari, mavjud cheklovlar va yakuniy natija belgilanishi kerak.

Masalan, xizmat ko’rsatuvchi tashkilot vakili va mijoz o’rtasidagi muzokarada mijoz narxni kamaytirishga, tashkilot vakili esa xizmat hajmi va sifatini saqlashga intilishi mumkin. Talabaga boshlang’ich narx, xizmat tarkibi va ruxsat etilgan muqobil variantlar beriladi. Uning vazifasi taklifni asoslash, e’tirozga javob qaytarish va kelishuv variantini shakllantirishdan iborat bo’ladi.

Bunday topshiriqda natija suhbatning davomiyligi bilan belgilanmaydi. Yakunda talaba qaysi shartlar kelishilganini va nima sababdan shu variant tanlanganini bayon qilishi kerak. Bu yechim mazmunli natijaga yo’naltirilgan topshiriq yaratishga xizmat qiladi.

Chatbotning vazifasi savollar va qarshi takliflar orqali muloqotni davom ettirish bilan chegaralanishi mumkin. Talabaning vazifasi esa iqtisodiy mazmunni tushunish, dalillarni tanlash va javobini shakllantirish bo’lib qoladi.

Iqtisodiy axborotni tushuntirish va mediatsiya

Iqtisodiy axborotni o’qish uning mazmunini boshqalarga tushuntirish bilan teng emas. Talaba jadvaldagi o’sishni aniqlashi mumkin, lekin bu o’sish nimani anglatishini, qanday cheklovlar mavjudligini va qaysi sabablar faqat taxmin ekanini izohlashda qiyinchilikka duch kelishi mumkin.

Mazkur faoliyatni mashq qilish uchun chatbotga iqtisodiy tayyorgarligi cheklangan tinglovchi roli beriladi. U murakkab terminlar, noaniq xulosalar yoki tushuntirilmagan bog‘lanishlar haqida savol beradi. Talaba javobida ma’lumotni saralaydi, terminni izohlaydi va fikrini qayta ifodalaydi.

Topshiriqning muhim sharti — dastlabki iqtisodiy ma’lumotning tekshirilgan bo‘lishidir. Chatbot tomonidan qo‘shilgan yangi raqam yoki sabab alohida tekshirilmasdan dalil sifatida qabul qilinmasligi kerak.

Masalan, savdo hajmining oshgani haqidagi ma’lumot bu o‘shishga reklama sabab bo‘lganini o‘z-o‘zidan isbotlamaydi. Talabadan kuzatilgan holat va ehtimoliy izohni alohida ifodalash so‘raladi. Ingliz tilida *the data show, may indicate* va *could be associated with* kabi birliklar o‘rtasidagi mazmuniy farqni muhokama qilish shu maqsadga xizmat qilishi mumkin.

Muloqot sharoitini o‘zgartirib takrorlash

Takroriy mashq bir dialogni yoddan qaytarish bilan cheklanmasligi lozim. Asosiy mazmun saqlangan holda suhbatdosh manfaatlari yoki vaziyat shartlarini o‘zgartirish talabaning javobini moslashtirishini talab qiladi.

Masalan, talaba bir tijorat taklifini dastlab narxga e’tibor beradigan mijozga, keyin tez yetkazib berishni muhim deb biladigan mijozga taqdim etadi. Birinchi suhbatda xarajat va qiymatni, ikkinchisida muddat va xizmat shartlarini izohlash ustuvor bo‘ladi.

Bu faoliyat orqali talabaning mavjud nutqiy resurslardan foydalanishi, dalil tanlashi va yangi savolga javobini qayta tuzishi kuzatiladi. Mashqning keyingi bosqichida xuddi shu kommunikativ vazifa juftlikda yoki o‘qituvchi bilan bajarilishi taklif etiladi.

Ovozli vosita qo‘llanganda nutqni tanish sifati alohida hisobga olinadi. Tizim talaba aytgan so‘zni noto‘g‘ri qayd etgan holatni til xatosi sifatida baholashdan oldin tekshirish zarur.

Mezonli qayta aloqa va mustaqil tahrir

Qayta aloqaning tezkorligi uning pedagogik qiymatini to‘liq ifodalamaydi. Tavsiya o‘quv maqsadiga mos, tushunarli va talabaning keyingi harakatini belgilaydigan bo‘lishi kerak.

Ishbilarmonlik xatini takomillashtirishda dastlab talaba mustaqil matn yaratadi. So‘ng chatbotga matnni to‘liq qayta yozish o‘rniga taklifning aniqligi, asosning yetarliligi yoki murojaat uslubiga oid savollar berish topshiriladi. Talaba tavsiyani baholaydi, matnini tahrirlaydi va muhim o‘zgarish sababini izohlaydi.

Bunda quyidagi mezonlardan foydalanish mumkin:

- kommunikativ maqsadning aniqligi;
- dalil va izohlarning yetarliligi;
- axborotning izchilligi;
- suhbatdoshga mos ifoda;
- leksik va grammatik aniqlik.

Ushbu mezonlar mualliflik metodik taklifi bo‘lib, ularni tadqiqotda baholash vositasi sifatida qo‘llashdan oldin daraja tavsiflari va baholash tartibini ishlab chiqish lozim. Sun’iy intellektning tavsiyasi yakuniy hukm sifatida qabul qilinmaydi; bahsli holatlar o‘qituvchi bilan muhokama qilinadi.

Topshiriqlarni moslashtirish

Til darajasi bilan iqtisodiy bilimni bitta ko‘rsatkich sifatida baholash moslashtirishning aniqligini pasaytiradi. Iqtisodiy masalani tushunadigan, ammo inglizcha izohlashga qiynaladigan talabaga nutqiy tayanch kerak bo‘lishi mumkin. Ingliz tilida ravon gapiradigan, lekin ma’lumotni yuzaki talqin qiladigan talaba esa dalillarni tahlil qilishga yo‘naltirilishi lozim.

Birinchi holatda tayanch iboralar, qisqa savollar va izoh tuzilmasi beriladi. Ikkinchi holatda dalil manbasi, muqobil izoh va xulosaning chegarasi haqida savollar qo‘yiladi.

Sun’iy intellekt topshiriq variantlarini tayyorlashga yordam berishi mumkin. Biroq variantning talaba ehtiyojiga mosligi o‘qituvchi tomonidan tekshiriladi. Shu ma’noda moslashtirish vositaning avtomatik tashxisi emas, pedagogik kuzatuv asosidagi qaror sifatida tashkil etiladi.

Didaktik imkoniyatlarni tizimlashtirish

1-jadval. Sun’iy intellektning didaktik imkoniyatlari va kasbiy kommunikativ faoliyat o‘rtasidagi bog‘lanish

Didaktik imkoniyat	Kasbiy vazifa	Talabaning asosiy harakati	Amalga oshirish sharti
Kasbiy suhbatni modellashtirish	Narx va hamkorlik shartlarini muhokama qilish	Taklifni asoslash, e’tirozga javob berish	Tomonlar maqsadi, cheklovlar va natijani belgilash
Axborotni tushuntirish	Iqtisodiy ko‘rsatkichni tinglovchiga izohlash	Ma’lumotni saralash, termini tushuntirish	Tekshirilgan axborot va aniq auditoriya tavsifi
Sharoitni o‘zgartirib takrorlash	Taklifni turli manfaatdagi mijozlarga taqdim etish	Dalil va ifodani moslashtirish	Asosiy mazmunni saqlab, vaziyatni o‘zgartirish
Mezonli qayta aloqa	Ishbilarmonlik xatini takomillashtirish	Tavsiyani baholash, tahrirlash, izohlash	Dastlabki mustaqil matn va aniq mezonlar
Topshiriqni moslashtirish	Iqtisodiy masalani turli tayanchlar bilan muhokama qilish	Mavjud bilim va til resurslaridan foydalanish	Til tayyorgarligi va kasbiy bilimni alohida hisobga olish
Mustaqil mashq	Taqdimot savollariga tayyorlanish	Qiyinchilikni aniqlash, javobni qayta ishlash	Mashqni keyingi mustaqil muloqotga bog‘lash

Manba: [1–5] manbalardagi qarashlarni iqtisodiyotga oid til ta’limiga tatbiq etish asosida muallif tomonidan tuzilgan. Vazifalar va amalga oshirish shartlari metodik taklif hisoblanadi.

Jadvaldagi imkoniyatlar bitta topshiriqda uyg‘unlashishi mumkin. Biroq barcha funksiyalarni bir vaqtda qo‘llash talabaga ortiqcha yuklama berishi ehtimoli mavjud. Shu sababli har bir mashqda asosiy kommunikativ maqsad belgilanib, qolgan yordamlar shu maqsadga xizmat qilishi kerak.

Amaliy topshiriqlar ketma-ketligi

Taklif etilayotgan metodik ketma-ketlik xizmat narxining o‘zgarishini mijozga tushuntirish vaziyati asosida ishlab chiqiladi. Undagi raqamlar va shartlar o‘qituvchi tayyorlagan o‘quv vaziyatiga tegishli bo‘ladi.

Birinchi bosqich — mustaqil tayyorgarlik. Talaba narx, xizmat hajmi va xarajatlarga oid ma’lumotlarni o‘rganib, ingliz tilida boshlang‘ich izoh tayyorlaydi. Bu bosqich uning dastlabki imkoniyatlarini aniqlashga xizmat qiladi.

Ikkinchi bosqich — sun’iy intellekt bilan mashq. Chatbot mijoz rolida aniqlashtiruvchi savollar beradi. Unga talaba o‘rniga javob yaratmaslik, berilgan vaziyatdan tashqari ma’lumot qo‘shmaslik va savollarni navbat bilan berish ko‘rsatmasi beriladi.

Uchinchi bosqich — javobni qayta ishlash. Talaba qaysi savolga javob berishda qiynalganini aniqlaydi. U javobini tahrirlaydi va tanlangan o‘zgarish sababini qisqa izohlaydi.

To‘rtinchi bosqich — inson bilan muloqot. Talaba taklifini kursdoshiga yoki o‘qituvchiga tushuntiradi. Suhbat davomida oldindan berilmagan savolga mustaqil javob qaytaradi.

Beshinchi bosqich — yangi vaziyatga ko‘chirish. Xizmat shartlari yoki mijoz talabi o‘zgartiriladi. Talaba sun’iy intellektsiz yangi izoh tayyorlaydi va qarorini asoslaydi.

Ushbu ketma-ketlikda tayyor mahsulot bilan birga talabaning harakatlari ham kuzatiladi. Boshlang‘ich javob, suhbat yozuvi, tahrir izohi va yakuniy mustaqil faoliyat bir-birini to‘ldiruvchi dalillar bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

BAHOLASH VA TADQIQOT CHEGARALARI

Sun’iy intellekt bilan ishlash natijasini faqat suhbatlar soni, sarflangan vaqt yoki yakuniy matnning ravonligi orqali baholash yetarli emas. Talabaning izoh berishi, savolga mos javob qaytarishi va yangi sharoitda mustaqil faoliyat ko‘rsatishi ham o‘rganilishi kerak.

Baholashda ma’lumotni to‘g‘ri talqin qilish, fikrni asoslash, izchil bayon etish, suhbatdoshga moslashish va nutqiy aniqlik alohida kuzatilishi taklif etiladi. Iqtisodiy mazmunning to‘g‘riligi bilan tilning to‘g‘riligini farqlash natijalarni aniqroq talqin qilishga yordam beradi.

Mazkur maqolada taklif qilingan yondashuvning samaradorligi tajriba asosida tekshirilmagan. Uni o‘rganishda dastlabki va keyingi mustaqil topshiriqlar, imkon qadar kechiktirilgan baholash hamda taqqoslash uchun asoslangan tadqiqot dizayni talab etiladi. Qo‘llangan vosita, uning versiyasi, ko‘rsatmalar, mashq davomiyligi va o‘qituvchi yordami ham tavsiflanishi kerak.

XULOSA

Sun’iy intellektning iqtisodiyot yo‘nalishi talabalarining kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishdagi didaktik imkoniyatlari uning funksiyalari bilan talaba bajaradigan kasbiy nutqiy harakatlar o‘rtasidagi bog‘lanishda namoyon bo‘ladi. Kasbiy suhbatni modellashtirish, iqtisodiy axborotni tushuntirish, vaziyatni o‘zgartirib mashq qilish, mezonli qayta aloqa va topshiriqlarni moslashtirish shu bog‘lanishni tashkil etishning asosiy yo‘nalishlari sifatida ajratildi.

Mazkur imkoniyatlarni amalga oshirish uchun aniq kommunikativ maqsad, tekshirilgan iqtisodiy ma’lumot, vazifalarning tushunarli taqsimoti va o‘qituvchi boshqaruvi zarur. Talaba fikrni shakllantirish, dalil tanlash, tavsiyani baholash va javobini qayta ishlashda faol ishtirok etishi kerak.

Maqolada taklif etilgan ketma-ketlik sun’iy intellekt bilan mashq qilishni inson bilan muloqot va yangi vaziyatdagi mustaqil topshiriqqa bog‘laydi. Shu asosda vositaning ta’limiy hissasini tayyor mahsulot sifati bilan cheklamasdan, talabaning kommunikativ faoliyati orqali tekshirish mumkin. Ushbu metodik takliflarning samaradorligi keyingi empirik tadqiqotlarda aniqlanishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Huang W., Hew K. F., Fryer L. K. Chatbots for language learning—Are they really useful? A systematic review of chatbot-supported language learning // Journal of Computer Assisted Learning. — 2022. — Vol. 38, № 1. — P. 237–257. — DOI: [10.1111/jcal.12610](https://doi.org/10.1111/jcal.12610).
2. Ellis R. Task-based language teaching: Sorting out the misunderstandings // International Journal of Applied Linguistics. — 2009. — Vol. 19, № 3. — P. 221–246. — DOI: [10.1111/j.1473-4192.2009.00231.x](https://doi.org/10.1111/j.1473-4192.2009.00231.x).
3. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment — Companion volume. — Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2020. — URL: <https://rm.coe.int/cefr-companion-volume-with-new-descriptors-2020/16809ea0d4> (murojaat sanasi: 08.10.2026).
4. Du J., Daniel B. K. Transforming language education: A systematic review of AI-powered chatbots for English as a foreign language speaking practice // Computers and Education: Artificial Intelligence. — 2024. — Vol. 6. — Article 100230. — DOI: [10.1016/j.caeai.2024.100230](https://doi.org/10.1016/j.caeai.2024.100230).
5. Lyster R., Saito K. Oral feedback in classroom SLA: A meta-analysis // Studies in Second Language Acquisition. — 2010. — Vol. 32, № 2. — P. 265–302. — DOI: [10.1017/S0272263109990520](https://doi.org/10.1017/S0272263109990520).